19.10.2026

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: HE 186/2026 vp

Tehyn kirjallinen asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain ja toimeentulotukilain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan 65 vuotta täyttäneiden valinnanvapauskokeilun laajentamista fysioterapiaan neljällä käynnillä vuodessa, yleislääkärikäyntien enimmäismäärän nostamista kolmesta kuuteen vuodessa sekä kokeilun jatkamista vuoden 2028 loppuun. Lisäksi toimeentulotuesta annettuun lakiin tehdyn poikkeuksen voimassaoloa jatkettaisiin 28.2.2029 saakka, mikä tarkoittaisi sairausvakuutuslain 3 a luvun mukaisien omavastuuosuuksien huomiointina muina perusmenoina toimeentulotuessa.

Tehy kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä.

1. Tehyn yleisarvio esityksestä

Tehy pitää tärkeänä, että terveyspalvelujen järjestämisvastuu ja palvelujärjestelmän kehittämisen painopiste säilyvät julkisella sektorilla, mitä yksityinen sektori täydentää, mutta niiden ei tule muodostaa rinnakkaista palvelukanavaa tavalla, joka lisää kustannuksia, kasvattaa väestöryhmien välisiä eroja tai heikentää hoidon jatkuvuutta.

Tehyn näkemyksen mukaan käytettävissä oleva seurantatieto ei vielä anna riittävää perustaa arvioida kattavasti kokeilun vaikutuksia julkisen terveydenhuollon kuormitukseen, yhdenvertaisuuteen ja kustannusvaikuttavuuteen. Hallituksen esityksen omat vaikutusarviot eivät osoita luotettavasti, missä määrin kokeilu siirtää palvelujen käyttöä julkisesta terveydenhuollosta yksityiseen tai vähentää hyvinvointialueiden kuormitusta.

2. Yhdenvertaisuus ja palvelujen alueellinen saatavuus

Hallituksen esityksen seurantatietojen mukaan korvauksia oli maksettu noin kymmenelle prosentille 65 vuotta täyttäneistä. Palvelujen käyttö on painottunut suurituloisiin ja kaupunkiseuduille. Lisäksi korvauksensaajien osuus on vaihdellut hyvinvointialueittain.

Seurantatietojen mukaan suurituloisimpaan tuloviidennekseen kuuluvilla kokeilun mukaisia lääkärikäyntejä oli henkeä kohden 2,7 kertaa enemmän kuin pienituloisimmassa tuloviidenneksessä. Tehyn näkemyksen mukaan tämä herättää perustellun kysymyksen siitä, toteutuuko palvelujen yhdenvertainen saavutettavuus esityksen tavoitteiden mukaisesti. Esityksen seurantatietojen mukaan palveluja tuotettiin tarkasteluajankohtana noin joka kolmannessa kunnassa. Yksityisen palvelutarjonnan alueellinen vaihtelu voi rajoittaa palvelujen tosiasiallista saavutettavuutta erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Tehy pitää tärkeänä, että kokeilun jatkon yhteydessä seurataan systemaattisesti palvelujen käyttöä eri tuloluokissa, hyvinvointialueilla ja väestöryhmissä. Mikäli yhdenvertaisuustavoitteet eivät toteudu, tulee kokeilun ehtoja arvioida uudelleen.

3. Vaikuttavuus, kustannukset ja julkisen terveydenhuollon kuormitus

Hallituksen esityksen mukaan kokeilun jatkaminen ja laajentaminen lisäävät Kela-korvausmenoja noin 11 miljoonalla eurolla vuodessa vuosina 2027 ja 2028. Voimassaolon jatkamisen arvioidaan lisäävän korvausmenoja yhteensä noin 31 miljoonalla eurolla. Tehy katsoo, että vaikutuksia tulee arvioida korvausmenoja laajemmin. Tarkastelussa on huomioitava myös palvelujen kokonaiskäyttö, jatkotutkimukset, jatkohoitoon ohjautuminen, mahdolliset päällekkäiset käynnit sekä vaikutukset hyvinvointialueiden palvelukysyntään.

Vaikutusarviot eivät osoita luotettavasti, missä määrin kokeilu on vähentänyt hyvinvointialueiden palvelukuormitusta tai siirtänyt palvelujen käyttöä julkisesta terveydenhuollosta yksityiseen. Tehyn näkemyksen mukaan ennen kokeilun merkittävää laajentamista tulisi käytössä olla kattavampi arvio sen vaikuttavuudesta suhteessa vaihtoehtoisiin investointeihin julkisessa perusterveydenhuollossa.

4. Fysioterapian lisääminen kokeiluun

Tehy pitää fysioterapeutin suoravastaanottoa perusteltuna erityisesti tuki- ja liikuntaelinongelmien hoidossa. Fysioterapeutin varhainen arvio, ohjaus ja terapeuttinen harjoittelu voivat tukea toimintakyvyn ylläpitämistä ja vähentää muiden palvelujen tarvetta.

Tehy korostaa, ettei fysioterapia saa muodostua irralliseksi palveluksi. Ikääntyneiden asiakkaiden monisairastavuus ja vaihtelevat palvelutarpeet edellyttävät hoidon koordinointia, tiedonkulkua ja yhteistä hoitosuunnitelmaa hyvinvointialueiden ja yksityisten palveluntuottajien välillä. Ennen fysioterapialaajennuksen toimeenpanoa tulee varmistaa selkeät ja velvoittavat käytännöt tiedonsiirrolle, hoitovastuun määrittelylle sekä jatkohoitoon ohjaamiselle. Lisäksi fysioterapian vaikuttavuutta tulee arvioida omana tutkimuskokonaisuutenaan, jossa tarkastellaan myös neljän korvattavan käynnin riittävyyttä.

5. Asiakkaan asema ja kustannusten ennakoitavuus

Hallitus esittää korvattavien yleislääkärikäyntien määrän nostamista kuuteen käyntiin vuodessa. Samalla yksityisen terveydenhuollon omavastuut eivät kerrytä terveydenhuollon maksukattoa. Hallituksen esityksen mukaan kuusi yksityistä lääkärikäyntiä voi tulla asiakkaalle julkista perusterveydenhuoltoa kalliimmaksi. Tehy pitää välttämättömänä, että asiakkaalle annetaan ennen palvelun käyttöä selkeä ja ymmärrettävä tieto palvelun hinnasta, omavastuusta, korvattavuudesta, jäljellä olevista käyntikerroista sekä maksukattoa koskevista rajoituksista. Käyntimäärien seuranta ei saa jäädä tosiasiallisesti asiakkaan vastuulle. Kelan järjestelmän tulee mahdollistaa sekä asiakkaalle että palveluntuottajalle ajantasainen tieto käytetyistä ja jäljellä olevista korvattavista käynneistä.

6. Henkilöstövaikutukset

Hallituksen esityksessä henkilöstövaikutukset arvioidaan vähäisiksi. Tehy pitää kuitenkin tärkeänä, että henkilöstövaikutuksia seurataan alueittain ja ammattiryhmittäin koko kokeilun ajan. Seurannassa tulee arvioida myös mahdollisia vaikutuksia hyvinvointialueiden rekrytointi- ja pitovoimaan sekä sitä, syntyykö julkiselle sektorille lisätyötä yksityisellä sektorilla aloitettujen tutkimus- ja hoitoketjujen jatkamisesta.

Tehyn esitykset sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Tehy esittää, että valiokunta kiinnittää mietinnössään huomiota seuraaviin seikkoihin:

1. Kokeilua ei tule laajentaa tai vakinaistaa ennen riippumatonta vaikuttavuus- ja kustannusvaikuttavuusarviointia.
2. Seurannassa tulee raportoida palvelujen käyttö tuloluokittain, alueittain ja väestöryhmittäin.
3. Vaikutuksia hoidon jatkuvuuteen, toimintakykyyn, terveyshyötyihin, kokonaiskustannuksiin ja henkilöstöön tulee arvioida järjestelmällisesti.
4. Hyvinvointialueiden ja yksityisten palveluntuottajien tiedonkululle sekä hoitovastuun jakautumiselle tulee määritellä selkeät toimintatavat ennen fysioterapialaajennuksen toimeenpanoa.
5. Asiakkaalle tulee varmistaa ajantasainen tieto korvattavien käyntien käytöstä ja jäljellä olevasta määrästä.
6. Fysioterapian vaikuttavuutta tulee arvioida omana tutkimuskokonaisuutenaan.
7. Kokeilulle tulee asettaa selkeät arviointikriteerit yhdenvertaisuuden, kustannusvaikuttavuuden, hoidon jatkuvuuden ja palvelujärjestelmän toimivuuden näkökulmasta.
8. Hyvinvointialueiden perusterveydenhuollon vahvistaminen, omalääkäri- ja omatiimimallien kehittäminen sekä fysioterapeuttien suoravastaanottotoiminnan laajentaminen julkisessa palvelujärjestelmässä tulee olla. julkisen rahoituksen ensisijaisena kohteena.

Tehy ei pidä perusteltuna valinnanvapauskokeilun merkittävää laajentamista ennen kattavaa ja riippumatonta arviota sen vaikuttavuudesta, kustannusvaikuttavuudesta, yhdenvertaisuudesta ja kyvystä vähentää hyvinvointialueiden palvelukuormitusta. Hallituksen esityksen seurantatiedot osoittavat palvelujen käytön painottuvan suurituloisiin ja kaupunkiseuduille sekä alueellisia eroja palvelujen saatavuudessa.

Fysioterapian lisääminen voi tuottaa terveyshyötyjä, jos se toteutetaan osana koordinoitua ja moniammatillista hoitokokonaisuutta. Tehyn näkemyksen mukaan ensisijainen kehittämispanostus tulee kohdentaa hyvinvointialueiden perusterveydenhuoltoon, omalääkäri- ja omatiimimalleihin sekä julkisen sektorin fysioterapeuttien suoravastaanottotoimintaan.

Helsingissä 19.10.2026

Millariikka Rytkönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätiedot: Satu Lejman, työelämäasiantuntija, Tehy ry. satu.lejman@tehy.fi